

मध्यमास्थितः सन्नैवतपितापुरीचतुष्टयोच्छेदोवैभक्तिर्यथः ॥ ३४ ॥ अजसंसत्येनकर्मणा तथाहि कर्मठाः प्राहुर्नकदाचिदनीदृशं जगदिति ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ एवमुक्तस्त्विति अयंभावः एकसप्तत्या चतुर्युगेऽकोमनुर्नश्यति तस्येदानीमष्टाविंशतितमोयुगपर्यायोमुक्तति तत्रोक्तरीत्याचतुर्थीशेनैर्द्वीसंयमिभ्योरुच्छेदो जातएव वारुण्या अपिक्षयकालः प्रवृत्तः उदीच्यास्तुनप्रवृत्तइत्याशयेनइंद्रोदीचीं गतः बलिस्तु भट्टश्रीस्तादृशीमेवदक्षिणांगतः नतुपूर्वांतस्याः भट्टैश्वर्यत्वेपिशत्रुसन्निहितत्वादिति ॥ ३७ ॥ ननुपुराणांतरेचतसृणामपिपुरीणांसहैवोच्छेदोदृश्यतेनोक्तक्रमेणेत्याशंक्याह इत्येतदिति अनहंकारइ

यथेष्टंगच्छदैत्येन्द्रस्वस्तितेस्तुमहासुर ॥ आदित्यो नैवतपिता कदाचिन्मध्यतः स्थितः ॥ ३४ ॥ स्थापितोऽस्यसमयः पूर्वमेव स्वयं भुवा ॥ अजसंपरियात्येषसत्ये नावतपम्रजाः ॥ ३५ ॥ अयनंतस्य षण्मासानुत्तरंदक्षिणंतथा ॥ येन संयातिलोकेषु शीतोष्णो विस्तृज नूरविः ॥ ३६ ॥ भीष्म उवाच एवमुक्तस्तुदैत्येन्द्रो बलिरिं द्रेण भारत ॥ जगाम दक्षिणामाशामुदीचीं तु पुरंदरः ॥ ३७ ॥ इत्येतद्वलिना गीतमनहंकारसंज्ञितं ॥ वाक्यं श्रुत्वा सहस्राक्षः खमेवारुरुहेतदा ॥ ३८ ॥ इति श्री महाभारतेशांति० मोक्ष० प० श्रीसन्निधानो नाम पंचविंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२५ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥ भीष्म उवाच अत्रैवोदाहरंतीममितिहासं पुरातनं ॥ शतक्रतोश्च संवादं नमुचे श्वयुधिष्ठिर ॥ १ ॥ श्रिया विहीनमासीनमक्षोभ्यमिव सागरं ॥ भवाभवज्ञं भूता नामित्युवाच पुरंदरः ॥ २ ॥ बद्धः पाशैश्च्युतः स्थानाद्विषतां वशमागतः ॥ श्रिया विहीनो नमुचे शोचस्याहो न शोचसि ॥ ३ ॥ नमुचिरुवाच अनिवार्येण शोकेन शरीरं चोपतप्यते ॥ अमित्राश्च प्रहृष्यंति शोकेनास्ति सहायता ॥ ४ ॥ तस्माच्छक्रनशोचामि सर्वं त्वेवेदमंतवत् ॥ संतापाद्भ्रूयते रूपं संतापाद्भ्रूयते श्रियः ॥ ५ ॥ संतापाद्भ्रूयते चायुर्धर्मश्चैव सुरेश्वर ॥ विनीयस्वलुतदुःखमागतं वै मनस्यजं ॥ ६ ॥ ध्यातव्यं मनसा हृद्यं कल्याणं संविजानता ॥ यदायदा हि पुरुषः कल्याणे कुरुते मनः ॥ तदा तस्य प्रसिध्यंति सर्वार्थानात्र संशयः ॥ ७ ॥

तिसंज्ञामात्रं वाक्यस्य किंतु किंचित्साहंकारमेवेत्यर्थः एवंचात्रत्रयः पक्षाः उपन्यस्ताः निरहंकारस्य युगपत्सर्वोच्छेदः पुराणांतरसंमतः साहंकारस्येन्द्रस्य तु न कदाचित्पूर्युच्छेदोस्ति यथोक्तं वासिष्ठे यत्राहंत्वं जगत्तत्र पूर्वमागत्य तिष्ठति त्रसरेणूदरेपींद्रः पश्यति स्म जगन्नयमिति साहंकारस्यापि विवेकिनो बलेः कर्मिकनाशयुक्तं जगदिति श्रुत्वा उदीचीं प्राप्य श्रुतियुक्तिबलेन पर्यालोच्य खं हार्दाकाशं आरुरोह ॥ ३८ ॥ इति शांति० मो० नै० भा० पंचविंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२५ ॥ ॥ ७३ ॥ अत्रैव अनहंकारत्वे एव ॥ १ ॥ भवाभवज्ञं उत्पत्तिप्रलयज्ञं ॥ २ ॥ ३ ॥ सहायता शोकस्य दुःखापनोदे हेतुत्वं नास्तीत्यर्थः ॥ ४ ॥ श्रियः सकाशात् ॥ ५ ॥ विनीय निरस्य ॥ ६ ॥ तद्वद्वत्स्वं स्वरूपं कल्याणं मोक्षं ॥ ७ ॥